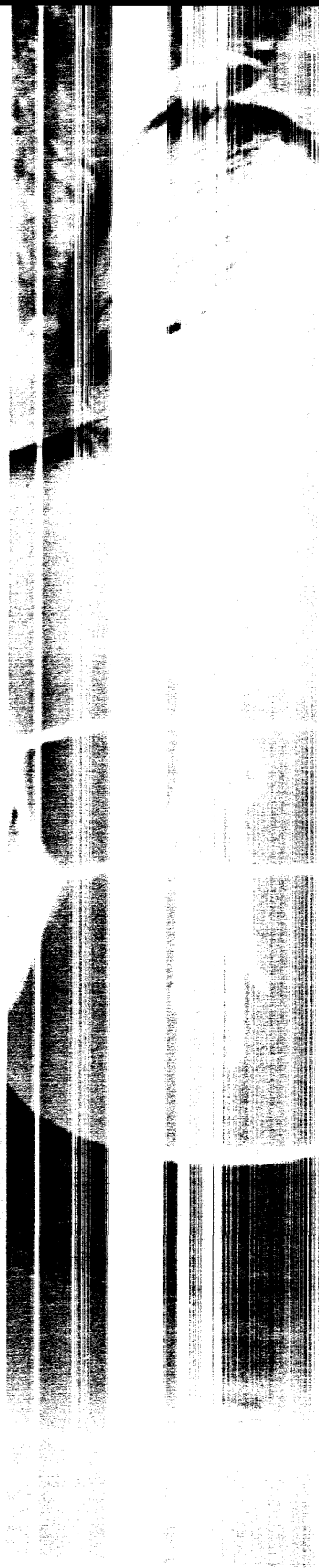

MOSKOU EUROPA'S HOERENSTAD NUMMER 1

Moskou is het centrum van de mensenhandel in Oost-Europa. Er werken zo'n 150.000 prostituees, geronseld in de arme binnenlanden van de voormalige Sovjet-Unie. "Het is voor die vrouwen veel beter om hier in de Moskouse prostitutie te werken."

Het is rond middernacht, de temperatuur in Moskou is tot onder het vriespunt gedaald. Een voetgangerstunnel onder de Leningradski Prospekt ligt er op het eerste gezicht verlaten bij. Een jonge vrouw met een notitieboekje staat eenzaam bij de toegang en kijkt waakzaam om zich heen. Ook in de tunnel zelf lijkt zich niemand te bevinden, maar vanuit een van de zijpaden klinkt het geluid van tientallen zacht pratende jonge vrouwen. Twee mannen houden de wacht, maar laten de onbekende voorbijganger wel toe in het zijpad. Daar staat een groep van ongeveer veertig prostituees in kluitjes dicht tegen elkaar aan om zich zo enigszins tegen de winterse kou te beschermen. Buiten het zicht van de licht ontvlambare bewaking vertelt een kettingrokkende brunette de prijs. "Vanaf 100 euro per nacht kun je hier iemand vinden." Op de vraag uit welke landen de meiden komen, antwoordt ze dat vrijwel alle nationaliteiten uit de voormalige Sovjet-Unie vertegenwoordigd zijn. "De mooiste meisjes komen uit Oekraïne," lacht ze en geeft direct toe dat ook zij daar geboren is. "Neem haar bijvoorbeeld. Dat is het zusje van Natasja Koroljova." Ze knikt in de richting van een donkerharig meisje met een bescheiden glimlach dat inderdaad op de populaire Oekraïense zangeres lijkt. Bij het verlaten van de voetgangerstunnel staat de eenzame jonge vrouw met het notitieboekje er nog steeds. "De jongeman is vertrokken," geeft ze via een walkietalkie door aan de kaalhoofdige en breedgeschouderde bewakers. De Moskouse sexindustrie is een miljardenbusiness. In de zomer werken er maar liefst tussen de 100.000 en 150.000 prostituees in de Russische hoofdstad. In geen enkele andere Europese metropool vind je zoveel hoeren. In de winter daalt het aantal tot 30.000. Maar dat zijn er dan nog altijd 5000 meer dan in heel Nederland. De overgrote meerderheid van de verhandelde vrouwen komt uit Russische provinciesteden of landen van de voormalige Sovjet-Unie. Westerse media schrijven vooral over vrouwenhandel in de Balkan en de Europese Unie; er is nauwelijks aandacht voor Moskou.

Acht jaar geleden verliet ze haar geboortestad en reisde samen met haar zontje van anderhalf naar Moskou. De vader van het kind had het gezin verlaten en de jonge moeder stond er nu alleen voor. In haar woonplaats, ongeveer

400 kilometer ten zuiden van de hoofdstad, kon ze geen passend werk vinden. "Een vriendin raadde mij aan om naar Moskou te gaan. Daar kon ik in een winkel werken," vertelt Olesja. Bij aankomst kreeg ze te horen dat ze met de winkeleigenaar naar bed moest. "Daar had ik geen zin in." Het leven in Moskou bleek zwaar. De 17-jarige Olesja had dringend geld nodig en belandde in de prostitutie. Door een van de eerste klanten werd ze in elkaar geslagen en ze liep kort daarna syfilis op. Na behandeling in haar geboortestad liet ze haar zontje bij haar moeder achter en keerde terug naar Moskou. "De pooier had medelijden en promoveerde mij tot assistent-pooier." In haar nieuwe functie regelt Olesja nu de boekhouding en introduceert de meiden aan een klant. Ze kent de business door en door. De laatste jaren is er het nodige veranderd. "Aanvankelijk was het makkelijk om meiden uit Oekraïne of Moldavië te werven. Een handelaar kwam gegarandeerd met een aantal

EERST WAS OLESJA ZELF HOER. NU IS ZE ASSISTENT-POOIER DIE HET VROUWEN AANRAADT OM IN DE MOSKOUSE PROSTITUTIE TE WERKEN. 'WAAROM ZOU JE IN DAT ARME MOLDAVIË BLIJVEN?'

toekomstige prostituees terug. Zij hadden geen weet van wat er stond te gebeuren. Nu is het anders. Door de voorlichtingscampagnes en de strengere wetgeving op het gebied van mensenhandel laten vrouwen zich minder snel overhalen." Oprecht verbaasd: "Ik begrijp die meiden niet. Waarom zou je in vredesnaam in dat arme Moldavië blijven, daar valt toch niets te doen, dat land heeft toch geen toekomst? Het is voor die vrouwen veel beter om hier in de Moskouse prostitutie te werken."

Moldavië is een van de armste landen van Europa. Na de val van de Sovjet-Unie stond het land er beroerd voor. Vooral Moskou geldt als de stad van de onbegrensde mogelijkheden. Alina Budeci van het internationale centrum La Strada in Moldavië legt uit: "Iedereen weet dat Moldaviërs in Rusland normaal gesproken in de bouw, op markten of in de landbouw werken. Dit soort banen worden doorgaans in krantenadvertenties aangeboden. Het woord sexwerk komt er niet in voor. Zelden krijgen we vragen over de risico's van een vertrek naar Rusland. Veel landgenoten wonen in Rusland en bovendien hebben Moldaviërs geen visum voor Rusland nodig." La ►

► Strada is een non-gouvernementele club die opvang, hulp en begeleiding aan slachtoffers van mensenhandel biedt. Daarnaast organiseert de organisatie preventiecampagnes. Ondanks de intensieve voorlichtingsprogramma's laten Moldavische vrouwen zich nog steeds verleiden tot het aannemen van onbekend werk in Moskou. Vooral jonge vrouwen blijken kwetsbaar voor het aanbod van goedbetaalde banen in Rusland. Uit gegevens van La Strada blijkt dat ruim 30 procent van de slachtoffers die naar Rusland zijn verhandeld tussen de 14 en 19 jaar oud is. 80 procent van de Moldavische slachtoffers die uiteindelijk in Rusland terechtkomen, is jonger dan 25 jaar. Van deze groep verzeilt 57 procent in de prostitutie en één op de vijf moet bedelen. De werkomstandigheden, vooral in de prostitutie, zijn bar. Budeci geeft het voorbeeld van Anna, een 20-jarige Moldavische. "Twee jaar geleden bood een buurvrouw haar constructiewerk in Moskou aan. In de Russische hoofdstad werd Anna door haar eigenaren ontvangen en direct naar een beveiligd driekamerappartement in de stad gebracht waar ook twaalf andere meisjes verbleven." Ze was voor slechts 300 dollar gekocht. Op de tweede dag werd haar paspoort ingenomen en moest Anna op straat als prostituee werken. De eerste klanten staken haar met een mes. "Vijf maanden later kocht een Rus haar voor 300 dollar vrij en hielp Anna met de terugreis naar Moldavië. Bij aankomst kreeg ze hulp van ons en ze maakt nu deel uit van het rehabilitatie- en reïntegratieprogramma van La Strada."

De afgelopen vier jaar bood La Strada Moldavië hulp aan honderden slachtoffers van mensenhandel, waaronder mannen, vrouwen en kinderen. Naast Moldavische slachtoffers reizen ook vrouwen uit de andere landen van de voormalige Sovjet-Unie onbevreesd naar Moskou. De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) in Kiev hielp de afgelopen vier jaar bijvoorbeeld 373 slachtoffers van mensenhandel die naar Rusland waren verhandeld. Het is slechts het topje van de ijsberg. Dagelijks komen nieuwe arbeidsmigranten per trein naar de Russische hoofdstad. Iedere inwoner of bezoeker, inclusief westerse toeristen, dient een stadsregistratie voor Moskou te hebben en agenten controleren willekeurig de paspoorten van voorbijgangers. Migranten ontberen vaak deze felbegeerde registratie en dat maakt vrou-

wen extra kwetsbaar voor mensenhandelaren die zogenaamd hulp aanbieden. Eenmaal in handen van de georganiseerde misdaad is er geen weg terug. Steeds vaker houden handelaren vrouwen een tijdje in Moskou om eerst geld met hen te verdienen voordat ze verder worden verhandeld naar andere landen als Turkije, de Verenigde Arabische Emiraten of landen van de Europese Unie. In West-Europa werken er naar schatting tussen de 300.000 en 500.000 prostituees uit het voormalige Oostblok.

De Moskouse politie speelt een cruciale rol in de lokale sexindustrie. De straatbusiness is

zaken in Rusland bijzonder klein; in 2004 waren dat er slechts 25. Voor slachtofferhulp is geen aandacht. "De wetgeving rond mensenhandel is enkele jaren geleden verbeterd, maar het accent ligt vooral op repressie. Er is niets bij wet geregeld voor de hulp aan slachtoffers," vertelt Marianna Solomatova vanuit haar kantoor in Moskou. Zij is directrice van de Angel Coalition, een organisatie die strijdt tegen de mensenhandel. De politie neemt ze niets kwalijk. "Agenten hebben trainingen nodig, ze weten niet hoe ze met slachtoffers om moeten gaan. Nu krijgen ze vaak boetes in plaats van hulp. Hoe kan het ook anders in een

ROND ÉÉN UUR 'S NACHTS BIEDT EEN JONGE MOEDER MET EEN PASGEBOREN KINDJE IN DE ARMEN ZICH AAN. ZE MIST ENKELE VOORTANDEN EN IS DUIDELIJK ONDER INVLOED

in criminele handen en beschikt over wat de Russen noemen een 'dak'. Dit is de beschermheer die er tegen vergoeding voor zorgt dat de business niet door de politie wordt opgerold. Dit kan geld zijn, maar agenten mogen ook poffen bij prostituees, als onderdeel van de deal. Als tegenprestatie knijpt de wijkpolitie een oogje dicht. "Vroeger was de business veel gecompliceerder en stond boven elk 'dak' een ander 'dak'. Tegenwoordig is de straatprostitutie in handen van een kleiner aantal bazen," zegt de assistent-pooier Olesja. Hoewel vrijwel al deze prostituees slachtoffer zijn van mensenhandel behandelen de meeste agenten hen als daders. Op prostitutie staat een boete en de meeste agenten beperken zich tot het innen van het zuurverdiende geld van de jonge vrouwen. Als gevolg daarvan is het aantal officieel geregistreerde mensenhandel-

maatschappij waarin de houding tegenover prostitutie ronduit slecht is."

Solomatova stelt dat het voor mensenhandelaren makkelijk is om arbeiders voor uiteenlopend werk in landen van de voormalige Sovjet-Unie te vinden. "Door de armoede in eigen land is een Tadzjiek bereid om voor slechts 100 dollar per maand in de Moskouse bouw te werken." Ze vindt vooral het lot van de verhandelde vrouwen triest. "Het zijn mooie meisjes voordat ze in de prostitutie belanden, een business waar het om uiterlijk gaat. Aan het einde van de rit zijn de vrouwen fysiek en moreel volledig geruïneerd," verzucht Solomatova. Voor de ingang van metrostation Komsomolskaja verzamelt zich elke dag een groepje prostituees. Zij behoren tot de laagste klasse binnen de hoofdstedelijke sexbusiness. Veel van hen zijn ziek of verslaafd. Rond één uur 's nachts biedt

een jonge moeder met een pasgeboren kindje in de armen zich aan. Ze mist enkele voortanden en is duidelijk onder invloed. Even verderop staat een ongeveer zes maanden zwangere prostituee die eveneens op zoek is naar klanten. Een jonge Moldavische met bruin krullend haar, een vermoeide gezichtsuitdrukking en een zwakke stem zegt dat ze voor 1500 roebel, ongeveer 40 euro, meegaat. "Alsjeblieft, denk niet te lang na, ik heb het geld zo hard nodig," smeekt de Moldavische. Patrouillerende agenten negeren de prostituees zolang ze maar ver genoeg van de toegangsdeuren van het metrostation staan. Een zwerver die de politie

deel of escortbedrijf dat meisjes uit de gehele voormalige Sovjet-Unie aanbiedt. We bellen 'Marina'. Op de vraag of ze ook meiden uit Centraal-Azië in de aanbieding heeft klinkt een trots: "Ja. Wat zoekt u precies? Voor 100 dollar per uur hebben we mooie meiden uit Kazachstan en Kirgizië. Bel mij een uurtje van tevoren en alles komt in orde." Ook in stripclubs komt prostitutie voor, al bezweert een manager van een stripclub die we bezoeken dat dat bij hem niet gebeurt. "Daar hebben we bewust voor gekozen," benadrukt hij. Een uur later kronkelt een naakte Oekraïense brunette tijdens een lapdans op de schoot van mijn

bordeel waar ze gezien haar postuur, 1 meter 80 lang en cupmaat D, direct werd aangenoemen. "De volgende dag viel de politie het pand binnen. Iedereen werd aangehouden. Ze wilde vooral informatie over de klanten hebben, maar ik wist niets. Ik werkte er amper 24 uur! Mijn papieren zijn in orde en een paar dagen later werd ik zonder boete vrijgelaten." Twee weken later liep ze een oud-collegaatje tegen het lijf. "Zij vertelde mij dat het borddeel weer was geopend. Sterker nog, de eigenaar heeft er nu een extra appartement bijgenomen, omdat de zaken zo goed lopen. Blijkbaar is het conflict met de wijkpolitie opgelost."

WAT IS MENSENHANDEL?

Een deel van de in Moskou werkzame jonge vrouwen wist bij aankomst dat ze als prostituee ging werken. Geen slachtoffers van mensenhandel dus, lijkt het. Een misverstand. Specialiste Maria Melnikova van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) in Moskou: "Bij mensenhandel gaat het niet alleen om de vraag of iemand wordt gedwongen om als prostituee te werken. Het belangrijkste element in de definitie van mensenhandel is in hoeverre een persoon de eigen situatie in de hand heeft. Een vrouw kan vrijwillig instemmen met het sexwerk, maar zodra ze geen controle meer over haar eigen vrijheid heeft spreken we van mensenhandel. Dit is vooral het geval wanneer persoonlijke documenten zoals het paspoort worden ingenomen of als bedreigingen haar weerhouden om te ontsnappen."

VOORAL TSJETSJENEN ZIJN ACTIEF IN NEDERLAND

In Nederland zijn er ongeveer 3500 slachtoffers van vrouwenhandel. Het is onbekend hoeveel er hiervan uit Oost-Europa komen, omdat slechts 5 procent aangifte bij de politie doet. Daarnaast zijn er Russische prostituees die niet onder dwang werken. Cultureel antropologe Dina Siegel schrijft in haar boek *Russische Bizniz* dat volgens haar contacten de prostitutiebranche in enkele Nederlandse steden vooral in handen van Tsjetsjenen is. De Tsjetsjenen zijn de actiefste etnische groep uit het voormalige Oostblok die in vrouwen handelt. Een contactpersoon vertelde Siegel dat Russische criminele organisaties soms pogingen doen om de Nederlandse sexbranche binnen te dringen.

niet tijdig ziet aankomen wordt letterlijk weggeschopt.

De Moskouse sexindustrie beperkt zich overigens niet alleen tot de straatprostitutie. Escortservices, verborgen bordelen en (strip)clubs waar jonge vrouwen, vaak migranten, worden aangeboden maken er deel van uit. Bordelen zijn wettelijk strikt verboden, maar ook hier geldt het 'dak'-systeem. Daardoor is het mogelijk dat sexhuizen rustig advertenties plaatsen op het internet of in Russische dagbladen. Meestal vallen die onder de rubriek 'vrije tijd', maar de inhoud van de advertenties spreekt voor zich. Ook in het dagblad *The Moscow Times* van Independent Media dat vorig jaar door het Fins/Nederlandse Sanoma werd gekocht, staan dergelijke advertenties. Achter het telefoonnummer schuilt een bor-

buurman en zegt in gebrekkig Engels "Sex? Two hundred dollars."

Het systeem van het 'dak' is vooral voor bordelhouders riskant. Een conflict met de beschermheer resulteert doorgaans in een inval en de sluiting van een borddeel. In ieder geval tijdelijk. Jana, een donkerblonde Moskouse van 23 met lang sluijk haar, werkt al jaren individueel en op parttimebasis als prostituee. Jana woont nog thuis met haar ouders en jongere zus. Financieel heeft het gezin geen problemen, maar ze wil naar eigen zeggen snel en makkelijk geld verdienen. Ze heeft haar eigen klantenkringetje dat ze via nachtclubs of kennissen kent. Ook haar vriendinnen, een meisje uit Kazachstan en een leeftijdgenote uit een Russische provincie stad, werken in de sexindustrie. Onlangs solliciteerde Jana in een

Jana kan vrijwillig uit het vak stappen, maar dat geldt niet voor tienduizenden andere jonge vrouwen in Moskou. Zij hebben angst voor de politie, angst voor de handelaren en angst voor de klanten. In het holst van de nacht staan op talloze plaatsen langs de ringweg rond het centrum van de stad prostituees eenzaam in de gure winterse kou. Zij wijzen een potentiële klant de richting naar een verborgen plaats waar zich een groep sexwerkers bevindt. Een wagen met twee opgeschoten agressieve jongemannen houdt het meisje nauwlettend in de gaten. Door het grote aantal prostituees langs de weg wordt de ringweg in de volksmond ook wel 'liefdesring' genoemd, al schuilt er meer leed dan lief in de verhalen van de vrouwen. Zij bevinden zich bijna letterlijk in een vicieuze cirkel waaruit het moeilijk ontsnappen is ■